

EN OVANLIGT ambitiös byahistorik har kommit i min väg. Den heter **Hä ska du vetta å ha väijt du** och handlar om Rökå-bygden uppe i skogsmarken mellan Malå och Norsjö. Det handlar alltså nästan om Torgny-Lindgren-land, och vissa av gårdsnamnen kunde gott finnas i hans romaner, om de inte också redan gör det. Orten Raggsjö förekommer i varje fall ett antal gånger i texten.

Bakom utgåvan står folkbildarparet **Lars-Göran och Inga-Britt Hultmar** och de har aktivt interagerat med lokalbefolkningen i fråga om stort och smått. Här finns alla gårdar alltifrån första insyningen år 1822 benämnda med alla innehavare, alltifrån uppkomst till dags dato. Här finns som brukligt är alla bylivets funktioner listade med de varianter som lokalhistorien erbjuder, arbetsliv, affärer, skola, vägbyggen, telefon och elektrifiering till slutligen utomhusbelysning som i likhet med de

Ambitiöst om Rökå-bygden

flesta av Västerbottens småbyar var det sista som kom på 1960-talet. Därifrån började nedgången.

Enskilda livsöden framträder. En Allan Eriksson berättar livfullt om flottning, andra personer minns episoder från jakt och kojliv och skoldagar. En sagesman slogs med anfallande varg med sina skidor som tillhygge på väg till skolan, en annan fick i full fart en ung trana i cykelhjulet. Här finns karlar som varit "arbetselaka" och kvinnor som varit oavbrutet gravida, och gråttit en skvätt över ödets tyngd.

SOM ALLTID får material som detta störst betydelse i den bygd den angår, bland de boende och deras anförvanter. Men denna bok har också ett särskilt inslag som skiljer den från genren, nämligen två dagböcker från åren 1933 och 1943 som upptar

nästan 100 sidor, uppgivet skrivna av en medelålders och en ung kvinna inom en familj Eriksson i Rökå. Avsikten är att lyfta fram kvinnolivet som oftast mest är fördolt i denna typ av framställningar.

Men dagböckerna är helt fiktiva, förstår man efter ett tag, och man kan misstänka Inga-Britt Hultmar för att vara författarinna. Hon går under huden på de här kvinnorna och förställer sig deras livssituationer och årcykler.

Hon får därvid möjlighet att stoppa in en del udda uppgifter och detaljer som inte rymts annorstädes i redovisningen. I långa stycken är det talangfullt gjort, men dagboksskriverna blir förstas lite mer av typer än rena individer.

Dagböckerna är även parallellt transkriberade till lokalt bondmål, vilket kan förläna en

särskild autenticitet, men också rymmer en ny komplikation. I ett avsnitt undrar bondmoran nämligen för sig själv om hennes karl, just återkommen från vinterns timmerskog, ska ha ork att komma till henne i sängen: "hott hann ska vili krup åtvä mä i kwell?"

SÅDAN EROTISK förhoppning kan väl ha varit verklig nog i bondhemmet den 11 april 1933, men otänklig i dåtida skrift, där ju en kvinna omöjligen kan ha låtit sin penna fara iväg så. Här snubblar nog ambition och sanningslidelse till en del på eget grepp. Dagboken visar sig inte vara någon dagbok, men snarare skönlitteratur. Och som sådan inte oäven.

För den som önskar avlyssna dagböckerna på genuinaste Rökå-mål, finns de inlästa på en CD baktill i boken av Lars-Göran Hultmar.

GUNNAR BALGÅRD

VK 30/8 2006